

□ TMMOB Mimarlar Odası

mimarlık
ve eğitim
kurultayı IV

Mimarlık ve Eğitimi / Süreklilik ve Değişim
7-8-9 Kasım 2007 - Ankara

AB-GATS
Sürecinde Mimarlık
Uygulamaları
Çalışma Grubu

AB-GATS SÜRECİNDE MİMARLIK UYGULAMALARI ÇALIŞMA GRUBU RAPORU

“Mimarlık ve Eğitimi / Süreklilik ve Değişim” başlığı altında toplanacak olan 4. Mimarlık ve Eğitim Kurultayı’nın AB-GATS Sürecinde Meslek Uygulamaları Çalışma Grubu, mimarlık eğitimi ve mesleğinde değişim yaratan uluslararası süreçler ve bu çerçevede uluslararası meslek kuruluşlarının gerçekleştirdikleri çalışmalar ışığında ülkemizdeki meslek ortamının değerlendirilmesini konu edinmiştir.

Mimarlık eğitimi ve mesleği, gerek küresel ve bölgesel ölçeklerde gerçekleştirilen ekonomi temelli çeşitli düzenlemelerin, gerekse bazısı bu düzenlemelere bağlı bazısı ise bunlardan bağımsız olarak mimarlık mesleğinin geliştirilmesi hedefine dayalı çeşitli çalışmaların getirdiği bir değişim ve dönüşüm içindedir. Bu düşünceden hareketle, bu konuda yapılacak değerlendirmelerin bir eksenini ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel bir tartışma alanı yaratırken, diğer eksenini teknik ve mesleki – fakat yine de mimarlık mesleğinin kamu yararına olan boyutu ile kaçınılmaz olarak toplumsal ve kültürel- bir yaklaşım getirmektedir.

Bu iki eksenin ilki, yani küresel ve bölgesel ölçekteki ekonomi temelli düzenlemeler açısından ana verilerimiz, “mesleki hizmetlerin küreselleşmesi” kavramı üzerinden yürüyen Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) anlaşmaları ve düzenlemeleri, bunun bir alt ölçüğünde ise Avrupa Birliği’nin (AB) oluşturduğu bölgesel pazarla ilgili iç düzenlemeler olmuştur. DTÖ çalışmaları, bir yandan Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS) kapsamında yürütülen müzakereler yoluyla ulusal pazarlar arasında taahhütler ve tedbirlerin bağlayıcılığı altında hizmetlerin dolaşımı için yüksek derecede liberalizasyon öngören bir model üretmekte, diğer yandan bu model Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) ve Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (TRIPS) gibi diğer paralel yürüyen çalışmalar yoluyla hizmet ticareti geneli ve dolayısıyla da mesleki hizmetlerde ticaretle ilgili çeşitli farklı boyutlar da katılarak desteklenmektedir. Dolayısıyla DTÖ çalışmaları arasında kamuoyunda en ön planda görünen GATS olmasına rağmen, bir küresel hizmet ticareti modeli üretilmesine ilişkin çalışmaların yalnızca bununla sınırlı olmadığını belirtmek gerekir. Tüm bunlara ek olarak DTÖ, sektörel düzenlemelerin yapılmasını amaçlayan çeşitli çalışma grupları da oluşturmakta, ilk olarak muhasebe olmak üzere çeşitli sektörlerde ulusal düzenlemeler için model belgeler üretilmektedir.

Hizmet ticareti için küresel ölçekte serbest bir pazar oluşturulması hedefi yukarıdaki çalışmalarla yürürken, AB de 2010 yılında dünyanın bilgiye dayalı en büyük ekonomisi olmayı amaçlayan Lizbon Stratejisi kapsamında iç pazarın serbestleştirilmesi için çeşitli düzenlemeler gerçekleştirmektedir. Burada, AB üyesi ülkelerin DTÖ müzakerelerine ayrı ayrı değil, ortak taahhütler ve kısıtlamalar vererek katıldıklarını da belirtmek gerekir. Yani, hem DTÖ üyesi olan hem de AB sürecinin etki alanı içinde olan ülkemiz için bu iki sürecin birbirine etkisini takip etmek önemli görünmektedir.

DTÖ müzakereleri ve AB düzenlemeleri, sosyal ve kültürel açıdan yapılan eleştirinin yanı sıra, meslek çevrelerinden de yoğun eleştirilerle karşılaşmaktadır. Öncelikle her iki sürecin de pazarı serbestleştirme hedefi doğrultusunda tüm hizmetleri bir bütün olarak ele alması, özellikle mesleki hizmetler için geçerli olmak üzere, hizmet biçimlerinin kendilerine özgü özellikleri dikkate almayı ve çeşitli sektörlerde kalite ve güvence açısından şart olan düzenlemelerin mümkün olan en az düzeye çekilerek bir deregülasyon ortamı öngörmesi, meslek çevreleri açısından en kritik noktalardır. Bu düzenlemeler, ör-

neğin mimarlık mesleğinin uygulamasını ele alırsak, belli bir ölçeğin altındaki uygulamacıların pazarda kalmasını güçleştirmekte, bazı ulusal pazarları korunmasız bir biçimde küresel ölçekteki sermaye ve işgücüne açmakta, gelişmiş ülkelerdeki mesleki hizmetler için farklı pazarlar açarken, diğer bazı ülkelerdeki mesleki hizmetler için iş alımını kısıtlamaktadır. Mesleği uygulama biçimi, iş yapısından çalışma biçimine, hizmet sunumunun biçiminden işlerin verilme şekline kadar meslek ciddi bir değişim baskısı altında bulunmaktadır.

Yukarıda bahsettiğimiz ikinci değerlendirme eksenine ise, bu küresel ve bölgesel ekonomik baskıyla karşı karşıya kalarak, sürece meslek adına eleştirel bir bakış getiren ve mimarlık mesleğinin kendine özgü özelliklerini ön plana çıkarmaya ve kamu yararını korumaya çalışan uluslararası, bölgesel ve ulusal meslek örgütlerinin oluşturduğu eksenidir. Dolayısıyla aslında uluslararası ortamdan veri toplama çalışması, bir yandan DTÖ ve AB düzenlemelerini eleştirel bir biçimde takip ederek, diğer yandan ise çeşitli meslek örgütleri tarafından mimarlık mesleği perspektifinden geliştirilen çözümler ve modelleri değerlendirerek oluşmaktadır.

Uluslararası meslek uygulaması konusunda, Mimarlar Odası'nın da üye bulunduğu Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA) ve Avrupa Mimarlar Konseyi (ACE) bu konuda en önemli iki kaynak noktasını oluşturmaktadır. Bu meslek örgütleri, ilki tüm dünyadaki mimarlık örgütleri, ikincisiyse Avrupa'daki meslek örgütleri adına hareket etmek üzere, DTÖ ve AB ile düzenli ilişki içinde bulunmaktadır. Örneğin ACE, AB adına düzenlemeler gerçekleştiren Avrupa Komisyonu'na ciddi eleştiriler içeren mektuplar yazmakta, üyesi bulunan ulusal meslek örgütleri aracılığıyla Avrupa Parlamentosu'nda lobi faaliyeti yürütmekte ve mimarlık mesleğini etkisi altına alacak bazı düzenlemeler için çeşitli değişiklik önerileri getirmektedir. UIA ise DTÖ müzakereleri çerçevesinde mimarlık mesleği ve ilgili sektörel düzenlemelerle ilgili çalışma gruplarında konuların gelişimini izlemektedir. Tabii ki bu örgütlerin mesleğin ve kamunun yararına düzenlemelerin oluşturulabilmesi yolunda DTÖ ve AB nezdinde tamamen etkili olabildiklerini düşünmek iyimser bir yaklaşım olur. Bununla birlikte, bölgesel ve uluslararası düzeyde mimarlık kuruluşlarının birlikte hareket etmesi zaman zaman güçlü tepkiler gösterilmesi yoluyla başarıya ulaşmaktadır.

Ayrıca, mimarlık eğitimi ile ilgili çalışmalar yapan Avrupa Mimarlık Okulları Birliği (EAAE) ve Avrupa Mimarlık Okulları Başkanları Ağı (ENHSA) da güncel olarak takip ettiğimiz kuruluşlar arasında bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, Avrupa çapında bir mimarlık politikası üretilmesini amaçlayan Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu (EFAP) ve yapı teknolojilerinde araştırma önceliklerini belirlemeye yönelik olarak kurulan Avrupa Yapı Teknolojisi Platformu (ECTP) gibi yapı çevreye ilgili farklı tarafların bir araya gelerek kurdukları yapılar da izlenmektedir.

Uluslararası gündemde mimarlık alanıyla doğrudan ilgili güncel konuları üç ana tematik başlık altında inceleyebiliriz:

- **Meslek Uygulamasına Giriş** (mimarlık hizmeti ve mesleğinin dönüşüm süreciyle birlikte mimarlık eğitiminde ortak bir kurgu arayışı, akreditasyon-validasyon, mesleki yeterliliklerin tanınması, kayıt-lisans vb.)
- **Meslek Uygulaması** (hizmet ticareti, iç pazarda hizmetler, rekabet politikaları, mimarlık hizmetlerinin temin edilmesi, mesleği uygulama biçimleri, etik kurallar, mesleki sorumluluk sigortası, sürekli mesleki gelişim, fikri mülkiyet hakları, inşaatla sağlık ve güvenlik; yapılarda enerji performansı, yapı malzemeleri ve standartları vb.)
- **Mimarlık, Toplum ve Çevre** (mimarlık politikaları, sürdürülebilir mimarlık ve kentsel çevre, vb.)

Burada, mesleğimizi ilgilendiren temel başlıklar çerçevesinde yaşanan gelişmelerin bir resmini çıkarmak istiyoruz. Mutlaka ki bu görünümün eksiksiz bir şekilde sunulması güçtür ve sürekli güncellenmesi gerekecektir.

Meslek Uygulamasına Giriş

MİMARLIK EĞİTİMİ

Uluslararası Ortamda Güncel Durum: Mimarlık eğitimi ve meslek uygulamasına giriş sistemleriyle ilgili güncel tartışmalar, akademik eğitimin biçimi, içeriği, süresi, staj ve sınav uygulamaları ve bunların sonucunda kayıt ve lisans prosedürlerini konu almaktadır.

1996 yılında yayınlanan ve 2004 yılında revize edilen **UIA/UNESCO Mimarlık Eğitimi Şartı**, mimarlık eğitiminin içermesi gereken 11 kriteri sıralamakta ve eğitimin temel amacının farklı gereksinimler arasındaki çelişkileri çözebilecek meslek adamları yetiştirmek olduğunu belirtmektedir. Mimarlık eğitiminin en az 5 yıl tam zamanlı olması gerektiğini ve bunu 2 yıllık stajın izlemesinin yerinde olacağını söylemektedir. Metne göre staj uygulamasının en az 1 yılı akademik çalışmaların tamamlanmasının ardından yapılmalıdır.

Avrupa'daki güncel duruma bakmak gerekirse, 1985 yılından beri geçerli olan **Avrupa Konseyi Mimarlar Direktifi (85/384/CEE)**, 7 Eylül 2005 tarihli AB Resmî Gazetesi'nde yayımlanan AB Parlamentosu ve Komisyonu'nun **Mesleki Yeterliliklerin Tanınmasına İlişkin Direktifi (2005/36/EC)** ile yürürlükten kalkmıştır. 1985 tarihli Mimarlar Direktifi, mimari niteliklerle ilgili belgelerin karşılıklı tanınması ve hizmet dolaşımını kolaylaştırmak üzere yalnızca mimarlık alanına özel olarak üretilmiş bir metindir. 2005 tarihli direktif ise 402 meslek alanı için ortak bir düzenleme getiren genel bir direktiftir. Aralarında mimarlığın da bulunduğu 7 meslek alanı için özel düzenlemeler içermektedir. Hem 1985 tarihli mimarlık direktifinde hem de ortak direktifte mimarlık eğitiminin ifade edilen 11 kriteri karşılaması gerektiği belirtilmekte ve ortak bir asgari eğitim süresi anlayışı benimsenmektedir. Buna göre, **"Mimarlık eğitimi, bir üniversite veya eşdeğer bir eğitim kurumunda, toplamda en az dört yıl tam gün eğitimden veya en az üç yılı tam gün esasına dayalı altı yıl eğitimden oluşur. Bu eğitim üniversite düzeyinde bir sınavın başarıyla geçilmesi sonunda tamamlanır."** Bu sınav sonucunda yetkili kurum tarafından yapılan kayıt, meslek uygulamasına girişi sağlar.

Yeterlilikler Direktifi herhangi bir staj zorunluluğu veya ifadesi getirmemektedir. Bununla birlikte, ACE üyesi mimarlık örgütlerinin temsilcileri arasında yapılan pek çok toplantıda da dile getirildiği üzere ACE'nin kabul gören görüşü, mimarlık eğitiminin kesintisiz beş yıl olması gerekliliği ve yaklaşık iki yıllık bir zorunlu staj uygulamasının önem kazandığıdır.

Burada vurgulanması gereken bir konu da, Avrupa ülkeleri arasında Yeterlilikler Direktifi'ne uyum konusunda çok çeşitli düzeyler bulunduğuudur. ACE'den verilen bilgiye göre, direktife uyum süresi olan Ekim 2007'ye geldiği halde hemen hemen hiçbir ülke tam olarak uyumunu yerine getirememiştir. Bu özellikle devletler tarafından gerekli kurumsallaşmaların oluşturulmasının zaman alması ve mimarlık meslek örgütlerinin deneyimlerinden yeterince yararlanılmamış olmasından kaynaklanmıştır. Uyum sürecinin hızlandırılabilmesi için, Avrupa Komisyonu Mart 2006'da **Mesleki Yeterliliklerin Ulusal Yasalara Yansıtılmasına İlişkin Kılavuz** yayınlamıştır. Kılavuzda uyum sağlanması gereken hükümler ve şimdiye kadar çıkan sorunlardan örnekler bulunmaktadır.

Avrupa Yüksek Öğretim Alanı'nın mimarlık eğitimine yansması özellikle **Avrupa Mimarlık Okulları Birliği (EAAE)** ve **Avrupa Mimarlık Okulları Başkanları Ağı (ENHSA)** çalışmalarında bulunabilir. 2001 yılında imzalanan ve 2003 yılında yeniden kabul edilen **EAAE Hanya Bildirisi**, meslek uygulamasına girişi sağlayacak nitelikteki mimarlık eğitiminin lisansüstü düzeyinde mezun veren en az 5 yıllık ya da Avrupa Kredi Transfer Sistemi'ne (ECTS)¹ göre 300 kredilik bir programla gerçekleştirilebileceğini belirtmektedir. Her okul müfredatını 5 yıllık sürekli bir program veya iki aşamaya bölünmüş (3+2) bir program olarak düzenleyebilecektir, ancak ilk aşamanın tamamlanması meslek uygulamasına olanak vermeyecektir. Bildirgeye göre ECTS sistemi Avrupa'daki çeşitliliği desteklemek için öğrencilerin dolaşımına imkan verecek bir düzenlemedir. Son olarak EAAE'nin kalite güvencesi ve değerlendirmesi sisteminin geliştirilmesi konusunda rol almasının gerekliliğinin altı çizilmektedir.

Mimarlık eğitiminin biçimi, içeriği ve süresiyle ilgili tartışmalara paralel olarak yapılan önemli çalışmalardan biri de mimarlık eğitiminin ve okullarının uluslararası akreditasyonu ve validasyonudur. Bu konuda uluslararası ortamda gelişmekte olan önemli çalışmalardan biri UIA ve İngiliz Mimarlar Kraliyet

Enstitüsü (RIBA) arasındaki ortaklık çalışmasıdır. RIBA uzun bir süredir dünyanın farklı ülkelerindeki okullar için validasyon hizmeti vermektedir. Dünyada yaklaşık 100 okul RIBA validasyonuna sahiptir. RIBA deneyimiyle UIA Uluslararası Validasyon Paneli oluşturulması ve UIA validasyon sisteminin RIBA tarafından yürütülmesi için Nisan 2008 tarihinde bir anlaşma imzalanması hazırlığı bulunmaktadır. Kullanılacak validasyon kriterleri, validasyon ziyaretleriyle ilgili prosedürler ve izleme sistemleri UIA tarafından geliştirilecektir. Gerçekleştirilecek UIA sisteminde ilk etapta RIBA tarafından kullanılan mali ve idari sistemin kullanılması hedeflenmekte, UIA sistemi geliştikçe okulların düzenli ödeme yapacakları yeni bir öneri getirilmesi planlanmaktadır.

Uluslararası validasyon sistemi hakkındaki güncel tartışmalar ise şunlardır:

- Tüm okullar için ortak bir ücret mi uygulanmalıdır? Böylece örneğin yakın olan okullar ulaşılması zor olan okulların giderlerine de ortak mı olmalıdır?
- Ödemeler hesaplanırken, ülkelerin kişi başına düşen GSMH değeri dikkate alınmalı mıdır? Böylece az gelişmiş ülkelere destek sağlanabilir mi? Böyle bir durumda gelişmiş ülkeler üzerindeki yük ağır mı olur?

Bu tartışmalar, sadece belirli ülkelerde değil dünya genelinde mimarlık eğitimini geliştirmeyi amaçlaması açısından önem kazanmaktadır. Bununla birlikte, uluslararası bir validasyon sisteminin geliştirilmesi konusu, validasyonun bir pazar haline gelmesi ve bu konuda güç sahibi olan değerlendirme kuruluşlarının egemenliği altına girmesi tehlikelerini taşımaktadır. Bu anlamda, sözkonusu çalışmaların dikkatle değerlendirilmesinin yanı sıra, bu çalışmalarda dünya genelindeki mimarlık eğitiminin yararına olacak ilkelerin benimsenmesi ve validasyonun adil bir sistemle gerçekleştirilmesinin garanti altına alınması gerekmektedir.

Türkiye’de Güncel Durum: AB’de eğitim alanının yeniden yapılandırılması hedefi, mesleki yeterliliklerin tanınması ve mesleki hizmetlerin serbest dolaşımıyla ilgili düzenlemelere bağlı ulusal yasa hazırlıkları nedeniyle ülkemizde özellikle eğitimin içeriği, şekli ve süresiyle ilgili çalışmalar yoğunlaşmıştır. Bu konudaki en temel çalışma, AB Genel Sekreterliği tarafından yürütülerek ilgili bakanlığa aktarılan Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı hazırlıklarıdır. Buna paralel olarak, resmî kurumlar ile mimarlık mesleği ve eğitimiyle ilgili kuruluşlar arasında, mimarlık eğitiminin hem içerik hem de süresiyle ilgili alternatif sistem önerileri gündemdedir.

AB Genel Sekreterliği’nde **Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı** çalışmalarının mimarlıkla ilgili bölümü, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile diyalog içinde sürmektedir:

- “Mesleki Yeterliliklerin Belirlenmesi ve Tanınması Yasa Tasarısı” çalışmasındaki kurumsal yapılar
- Yükseköğretim Kurumu’nun bu konu için görevlendirdiği dört üniversite dekanı
- Mimarlık Okulları Bölüm Başkanları İletişim Grubu (MOBBİG)
- Mimarlık Fakültesi Dekanları Konseyi (MİDEKON)
- Mimarlar Odası

Mimarlar Odası’nın 2001 yılında birincisini, 2003 yılında ikincisini, 2005’te de üçüncüsünü düzenlediği Mimarlık ve Eğitim Kurultaylarında bu konu öncelikli olarak ele alınmıştır. 3. Kurultay kapsamındaki, “Mimarlık Lisans ve Lisansüstü Eğitimi”, “Akreditasyon” ve “Staj ve Meslek Pratiği” Çalışma Grupları, hem uluslararası süreçleri hem de Türkiye’deki mimarlık ortamının getirdiği ihtiyaçları göz önüne alarak, lisans, lisansüstü ve stajı da kapsayacak yeni bir eğitim modeli üzerinde çalışmışlardır. Ayrıca, meslek içi eğitim konusu da “Sürekli Mesleki Gelişim” Çalışma Grubu’nda ele alınmıştır. Bu konuda, mesleki ve akademik ortam arasında ortak bir görüşe varılmaya çalışılmış, bu konuda oldukça ciddi bir yol alınmıştır. Kurultayın en önemli sonuçlarından biri Mimarlıkta Akreditasyon Kurulu’nun kurulması olmuştur. Akreditasyon Kurulu, ulusal ortamda mimarlık eğitiminde kalitenin geliştirilmesi için bir fırsat olarak değerlendirilmesi gereken, ilgili uluslararası gelişmeleri de takip ederek ülkemizdeki mimarlık okullarının dünya genelindeki yerinin gelişiminde de rol alabilecek önemli bir kurumlaşmadır.

Mimarlar Odası, tüm bu süreç boyunca AB Genel Sekreterliği ile görüş alışverişi içerisinde olmuş, taslağa ilişkin mimarlık mesleğiyle ilgili fikir ve önerilerini üç ayrı raporda sunmuştur (29 Aralık 2003, 15 Nisan 2004 ve 26 Nisan 2004). Bu bağlamda çeşitli kurumsal yapılarla birçok toplantı yapılmış ve görüşlerin ortaklaştırılması için çaba sarfedilmiştir.

Mimarlık eğitiminin sonucunda bir mimarın kazanması gereken formasyonla ilgili olarak UIA/UNESCO Eğitim Şartı'nda ve Yeterlilikler Direktifi'nde ifadesini bulan 11 maddenin yanısıra, Türkiye özelinde kazandırılması gereken birtakım ek maddeler üzerinde uzlaşşı sağlanmış, bu maddeler de taslakta ifadesini bulmuştur. Bu ek maddeler şu şekilde tanımlanmıştır:

- Kentsel, doğal ve arkeolojik sit alanlarının ve kültürel mirasın korunması amacıyla tarihsel-kuramsal-uygulama bilgi ve becerilere sahip olmak,
- Doğal afetler veri olarak kabul edilerek güvenli yapı tasarımı ve her türlü yapıyı çevrenin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi konusunda özgün eğitim almış olmak,
- Tasarım sonrası proje üretimi sürecinde gerekli olan danışmanlık, müşavirlik, fizibilite, ihale dosyası hazırlanması; karşılaştırmalı keşif, şartname hazırlanması; imalat projesi hazırlanması; mimari proje hazırlanması, iş ve işlem takibi için gerekli hukuk bilgisine, proje yönetimine ilişkin bilgi ve beceriye sahip olmak,
- Yapı üretim sürecinde gerekli olan proje ve şantiye koordinasyonu, planlaması, inşaat yönetimi, mesleki kontrollük, üretim ve yapı denetimi vb. gibi konularda gerekli bilgi ve beceriye sahip olmak.

Sonuçta, mimarlık eğitimin çeşitli sistem önerileriyle birlikte beş veya altı yıl olarak yeniden yapılandırılması konusunda görüşler hâlâ tartışılmaktadır.

Meslek Uygulaması

HİZMET TİCARETİ

Uluslararası Ortamda Güncel Durum: Dünya pazarı ve Avrupa pazarının hizmet ticaretine yönelik olarak serbestleştirilmesi çerçevesinde baktığımızda, AB süreci ile DTÖ müzakerelerinin aslında hedefleri açısından paralel yaklaşımlar içerdiklerini, fakat uygulama sistemleri ve getirdikleri teknik içerik düzeyi açısından farklılıklar gösterdikleri görülmektedir.

Hizmetler Ticareti Genel Antlaşması (GATS) uluslararası hizmet ticaretinin önündeki engelleri kaldırmayı hedeflemektedir:

- Ticari varlığın kurulmasının önündeki engeller;
- Kazançların diğer bir ülkeye aktarılması konusundaki kısıtlamalar;
- Ayrımcı vergi uygulamaları;
- Şeffaf olmayan prosedürler ve yasal çerçeveler;
- Hizmet vermek için vatandaşlık veya yerleşik olma koşulu;
- Yabancı yeterliliklerin kısıtlı olarak tanınması veya tanınmaması;
- Meslek kuruluşlarına zorunlu kayıt;

GATS, temel olarak dört hizmet sunum şeklinde, yabancılara (şirket veya bağımsız çalışan) ayrımcılık getiren hükümleri ortaya çıkarmayı ve ortadan kaldırmayı amaçlar:

- Sınır ötesi hizmet sunumu (Mode 1)
- Hizmetlerin sınır ötesinde tüketilmesi (Mode 2)
- Ticari varlık oluşturma (Mode 3)
- Gerçek kişilerin serbest dolaşımı (Mode 4)

2000 yılından beri gelişmekte olan müzakere sürecinde;

- 2002 yılında ülkeler diğer ülkelerin 1995 yılında sundukları taahhüt listelerindeki taleplerini açıklamışlar,
- 2003 yılına kadar, bu talepler sonucunda her ülke kendi taahhüt ve derogasyonlarını sunmuş,
- 2005 yılında bitmesi hedeflenen müzakereler, çeşitli ülkelerden gelen itirazlar nedeniyle halen devam etmektedir.

GATS'ın temel ilkeleri:

- Mesleki yeterliliklerin tanınması konusunda koşulların, izlenecek prosedür ve yetkili kurumlar her bir DTÖ üyesi tarafından şeffaf bir şekilde ilan edilmesi;
- Mesleki yeterliliklerin tanınmasında eğitim, deneyim ve/veya sınav koşullarının temel alınması;
- Mesleki hizmetin sunulması için gereken lisansın alınması konusunda koşulların, izlenecek prosedürün ve yetkili kurumların şeffaf bir şekilde ilan edilmesi

- Hem yeterliliklerin tanınması hem de lisans verme prosedürlerinde işleyişi zorlaştırıcı birtakım koşulların sürdürülmesi için, bunların tüketici yararı, hizmet kalitesi, mesleğin bütünlüğü ve/veya mesleki yetkinlik anlamında endişelerden dolayı getirildiğinin kanıtlanması.
- Mesleki hizmetlere ilişkin teknik standartlar konusunda ilgili meslek alanının temsilcilerinden oluşan uluslararası kuruluşa başvurulması. (Örneğin DTÖ mimarlıkla ilgili olarak UIA ile ortak çalışmalar yapılmaktadır.)

DTÖ yeterlilik koşulları-prosedürleri, teknik standartlar ve lisans koşulları / prosedürleri konularında düzenleyici kurallar getirmektedir. Buna göre DTÖ müzakereleri yalnızca bir çerçeve sunarken, AB düzenlemeleri bire bir hukuk öngörmektedir.

AB, 2000 yılında Avrupa Konseyi tarafından belirlenen ve 2010 yılından itibaren AB'yi dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgi ekonomisi haline getirmeyi öngören Lizbon Stratejisi kapsamında iç pazarda kişilerin, malların, hizmetlerin ve sermayenin dolaşımının önündeki engelleri kaldırmayı hedeflemektedir. Bu konuda yapılmış olan en önemli düzenleme, 12 Aralık 2006'da Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde yayımlanan, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin İç Pazarda Hizmetler (SIM) Direktifi (2006/123/EC) olmuştur. Bu Direktif, mimarlık hizmetlerini de kapsamına alması nedeniyle, mimarlık hizmetlerinin de sınırlar arasında dolaşımını doğrudan etkileyecektir. Direktif kapsamına girmeyen hizmetler şöyle listelenmektedir: kamu yararına olan ve kar amacı gütmeyen hizmetler; bankacılık, sigorta ve yatırım danışmanlığı gibi finansal hizmetler; elektronik iletişim ve ağ hizmetler; ulaştırma ve posta hizmetleri; sağlık hizmetleri; görsel-işitsel hizmetler; kumar etkinlikleri ve şans oyunları; sosyal hizmetler; özel güvenlik hizmetleri; devlet eliyle görevlendirilen noter hizmetleri; vergi hizmetleri. Üye Ülkeler'in 28 Aralık 2009'a kadar yasal düzenlemelerini bu Direktif'e uyarlamaları beklenmektedir.

SIM Direktifi temel olarak hizmetlerin belirli standartların üzerinde olmasını da temin edecek bir biçimde, hizmet sağlayıcıların yerleşme özgürlüğünden faydalanmalarını ve hizmetlerin serbest dolaşımını kolaylaştırmak amacıyla genel hükümler koymaktadır. Yani Direktif, iki temel özgürlüğün önündeki engellerin hafifletilmesi veya kaldırılması anlayışı üzerine kurgulanmış, bu iki özgürlük hükümlerinde net bir şekilde ayrıştırılmıştır:

- Başka bir üye ülkeden gelerek bir üye ülkede tesis/ofis kurarak hizmet verme yani yerleşme özgürlüğü;
- Başka bir üye ülkeden gelerek bir üye ülkede geçici olarak hizmet verme özgürlüğü; bu durumda hizmet sunucu hizmeti verdiği yerde yerleşmemektedir.

SIM Direktifi mesleki hizmetleri etkisi altına alan birçok bağlantılı konuyu birarada ele almaktadır:

- **Pazara giriş / kayıt / lisans bilgi sistemleri** (Direktif'e göre, Üye Ülkeler hizmet etkinliklerine giriş ve bu etkinliklerin gerçekleştirilmesine ilişkin uyguladıkları prosedür ve formaliteleri basitleştireceklerdir. Üye Ülkeler, hizmet sağlayıcıların hizmet etkinliklerine girişe ilişkin tüm prosedür ve formalitelerini "tek başvuru noktaları" olarak adlandırılan kurumlarda tamamlayabilmelerini sağlayacaklardır. Üye Ülkeler, hizmet sağlayıcılara gerekli koşulları sağladıklarına dair bir sertifika, beyanat veya benzeri bir belge göstermelerini şart koştuklarında, diğer Üye Ülkeler tarafından benzeri amaçla verilmiş olan ve aranan koşulun sağlandığını açık bir şekilde ifade eden belgeleri kabul edeceklerdir. Prosedür ve formalitelerle ilgili her tür bilgi kolayca ulaşılabilir olacak; ayrıca Üye Ülkeler aralarında işbirliği yoluyla kayıtlar ve siciller konusunda bilgi akışı sağlayacaklardır.)

- **Rekabet** (Direktif, Üye Ülkeler'in her tür düzenlemelerini Topluluk'un rekabet politikasına uygun şekilde yapmaları gerektiğini belirtmektedir. Örneğin Üye Ülkeler, düzenlenmiş meslekler tarafından gerçekleştirilen ticari tanıtım yani reklam üzerindeki tüm yasaklamaları kaldıracaklardır. Bunun yanında düzenlenmiş meslekler tarafından gerçekleştirilen ticari tanıtımın, meslek etiği kurallarına da uyumlu olması sağlanmalıdır.)

- **Etik kurallar** (Direktif, hem Topluluk düzeyinde genel ilkeler içeren, hem de ulusal düzeylerde ülkelerin kendilerine özgü durumlarına ilişkin ilkeler içeren meslek etiği kurallarının, özellikle meslek örgütleri tarafından geliştirilmesini teşvik etmektedir. Bu kuralların, Topluluk'un rekabet düzenlemelerine uyumlu bir şekilde düzenlenmesi beklenmektedir.)

- **Anlaşmazlıkların çözülmesi ve tazminat** (Direktif, tüm Üye Ülkeler'in kendi sınırları içinde, yetkili kurumlar ile hizmet sağlayıcılar veya alıcılar arasında, hizmet sağlayıcılar veya alıcılar arasında, veya hizmet sağlayıcıların birbirleri arasında yaşanabilecek anlaşmazlıklara ilişkin sunulan çözüm yolları konusundaki bilgiyi kolayca ulaşılabılır kılmasını şart koşturmaktadır. Şikayet ve bilgi talepleri için iletişim bilgileri sağlanmalıdır. Ayrıca, Üye Ülkeler'in anlaşmazlıkların çözümü ve tazmin yollarını hızlandırmaları beklenmektedir.)
- **Kalite garantisi / sertifikası** (Direktif'te, gönüllü sertifikalandırma etkinlikleri, kalite beyannameleri veya ticaret/zanaat odaları arasında işbirliği yoluyla daha yüksek hizmet kalitesi için önlemler alınması teşvik edilmektedir.)
- **Mesleki sorumluluk sigortası** (Mesleki Sorumluluk Sigortası yapının projelendirilmesinde, yapım süresinde ve denetlenmesinde görev alan kişilerin mesleklerinin uygulanması sırasında verilen hizmetlerde kusur veya mesleki bilgi ve beceri eksikliği sebebiyle tazminat ödenmesini gerektiren zararları teminat altına alan sorumluluk sigortasıdır. Bu sigortanın sınırlar arası hizmet dolaşımında zorunlu olup olmaması konusu Direktif'in hazırlık sürecinde çokça tartışılan ve birçok farklı görüşün dillendirildiği bir başlık olmuştur. Bu konuda Üye Ülkeler arasında net bir mutabakat olmadığından zorunluluk ifadesi yer almamış, Direktif'in en son yayımlanan halinde, Üye Ülkeler'in sigorta koşulu "getirebileceği" ifade edilmiştir.)

SIM Direktifi'nin asıl mesleği etkisi altına alacak yönü, tüm bu farklı uygulamalarda ortaklaşma öngörmesi, bu uygulamaların olmadığı üye ülkeleri de bunları gerçekleştirmeye davet etmesidir. Yani Üye Ülkeler, diğer bir Üye Ülke'den gelen bir hizmet sağlayıcıya Direktif'te belirtilen prosedür ve formalite tanımlarından daha kısıtlayıcı bir uygulama gerçekleştiremeyeceklerdir. Yalnızca Direktif'te "baskın ilkeler" olarak tanımlanan **kamu politikası, kamu güvenliği, kamu sağlığı, sosyal güvenlik sisteminin ekonomik dengesinin korunması, tüketicinin, hizmet alıcının ve işçilerin korunması, yolsuzlukla mücadele, ticaret işlemlerinde eşitlik, çevrenin ve kentsel çevrenin korunması, hayvan sağlığı, fikri haklar, doğal tarihi ve sanatsal miras, sosyal politika hedefleri** ve kültür politikası hedefleri gibi gerekçelerle ek birtakım kısıtlamaların getirilebileceği ifade edilmektedir. Ayrıca Direktif, ulusal çalışma ve sosyal güvenlik yasalarına müdahale etmemektedir.

Hizmetlerin dolaşımı konusundaki bu düzenlemeler, farklı meslek dallarının kendilerine özgü niteliklerinin çeşitliliği ve bu mesleklere ait ulusal sektörlerin farklı özellikler göstermesi nedeniyle, malların, kişilerin ve sermayenin serbest dolaşımına göre daha zorlu bir yol izlemiştir. Hizmetlerin dolaşımında serbestliğe ulaşma konusunda köklü düzenlemeler içeren ve sosyal politikalarda yaratabileceği olumsuz etkiler nedeniyle tüm hazırlık süreci boyunca sert eleştirilerle karşı karşıya kalan SIM Direktifi'ne, birçok meslek dalından olduğu gibi mimarlık alanından da katkılar ve eleştiriler yönelmiştir. Bu anlamda, Direktif düzenlemelerine, bu eleştirilerle beraber bakmak önemli görünmektedir.

Örneğin Avrupa Komisyonu, SIM Direktifi'nin yanısıra mesleğin uygulanmasını etkileyecek diğer düzenlemelerde de, mesleki hizmetlerin baskın bir şekilde ekonomik boyutlarını ele alması, mesleki ve kültürel boyutu ise yeterince düzenlemelere yansıtması nedeniyle özellikle meslek kuruluşlarından sert eleştiriler almaktadır. ACE de, özellikle mimarlık mesleği ve hizmetinin kendine özgü değerlerinin dikkate alınması gerektiğini söylemekte, bu kendine özgü nitelikler bağlamında tüketici haklarının korunması, mesleki sorumluluk sigortası ve mesleki davranış ilkeleri gibi konuların hassasiyetle ele alınması gerektiği konusunda endişelerini ifade etmektedir. Mimarlık mesleğinin, entelektüel ve kültürel boyutu nedeniyle, diğer mesleklerle aynı düzenlemelere tabi olması anlamlı görünmemektedir.

Mimarlık mesleği ve hizmet sunumunu etkisi altına alacak en önemli düzenleme SIM Direktifi olmasına rağmen, bu direktifin ortak pazar hedefini gerçekleştirme amacını taşıyan birtakım paralel direktifler de mesleğin uygulanma şeklini doğrudan etkileyecek hükümler içermektedir. Bunun kısa bir özetini vermek gerekirse:

- **Mesleki Hizmetlerde Rekabet Hakkında Avrupa Komisyonu Belgesi** (Ücret tarifelerinin kaldırılması, reklama izin verilmesi, lisans almanın önündeki kısıtlamaların kaldırılması ve grup olarak iş kurmanın önündeki engellerin kaldırılması yönünde görüş bildirmektedir; halbuki mesleki hizmetlerde bu kısıtlamaların bazıları kalite ve kamu yararı açısından önemlidir.)

- **Kamu Yapım İşleri, Mal Alım ve Hizmet İhalelerinin Sonuçlandırılması Usullerinin Koordine Edilmesine İlişkin Direktif** (Düzenlemelerden bazıları hizmetlerin teminini yalnızca mali boyuta indirgemektedir. Bunun temel nedeni, mesleki hizmet alımının da diğer hizmet alımlarıyla aynı çerçevede düzenlenmiş olmasıdır. Halbuki, genelde mesleki hizmetlerin, özelde ise mimarlık hizmetinin kendine özgü özellikleri bulunmaktadır. Örneğin, yapılı çevrenin niteliğinin belirli bir standartta tutulabilmesi için, mimarlık hizmetlerinin seçim kriterinin yalnızca en düşük maliyet değil, mümkün olan en düşük maliyette mümkün olan en iyi kalite şeklinde olması gerekmektedir. Bu nedenle, mimarlık hizmetlerinin diğer hizmetlerin temininden farklı kriterlere sahip olması gerekmektedir.)
- Kamu ihalesi düzenlemelerin bir bölümünü de **Kamu-Özel Ortaklıkları ve Kamu Sözleşmeleri konusundaki Komisyon Belgeleri** oluşturmaktadır. (Henüz direktifleşen bir metin elde edilmemesine karşın, son dönemlerde kamu idarelerinin hizmet alımında sıkça kullanmaya başladığı bir yöntem olarak kamu-özel ortaklıkları konusu Komisyon tarafından yoğun olarak ele alınmaya başlayan bir konu haline gelmiştir. Tavsiye veya görüş alma niteliğindeki bu belgeler (örneğin Komisyon Bildirimi veya Yeşil Belge), genel olarak kamu-özel ortaklığını mekanizmalarını tariflemeye çalışmaktadır. Kamu-özel ortaklıkları son dönemlerde büyük çaplı kentsel projeler ve özellikle de altyapı projeleri için kullanılmaktadır; ACE bu konuyu önemsemekte ve mimarlık hizmetlerinin alımı için özel koşullar getirilmesini talep etmektedir. Fakat henüz tasarımın niteliğini yükseltecek düzenlemeler yapılmamış olması nedeniyle, Avrupa'da bu şekilde elde edilen yapıların genellikle niteliksiz ürünler olarak sonuçlandığını ifade etmektedir. Bu anlamda, nitelikli bir yapılı çevreyi sağlayacak ve mimarın tasarım sonrası yapımdaki rolünü vurgulayacak düzenlemelerin yapılması önem kazanmaktadır.)
- **Hareket Halindeki Çalışma Sahalarına İlişkin Direktif** (İnşaatta sağlık ve güvenlikle ilgili düzenlemeler Avrupa'da gittikçe yaptırım gücü yüksek bir hale gelmektedir. Örneğin kamu alımlarıyla ilgili düzenlemeleri paket halinde birleştiren 2004 tarihli yeni direktif kapsamında, hizmet alımında iş sağlığı ve güvenliği konusundaki koşulların yerine getirilmiş olma şartı aranmaya başlamasıyla, inşaat sektörünün önemli bir bölümünde sağlık ve güvenlik uygulamaları yaygınlaşacaktır.)
- **Binalarda Enerji Performansı Direktifi** (Binaların bütüncül enerji performansını hesaplamak için kullanılacak ortak bir metodoloji; yeni binalar için minimum enerji performansı şartları; yenilenecek mevcut büyük ölçekli binalar için minimum enerji performansı şartları; binalara enerji sertifikası uygulaması; ve sıcak su kazanları ve iklimlendirme sistemlerine düzenli denetim getirerek binaların enerji performansını geliştirmeyi amaçlamaktadır.)
- **Yapı Malzemeleri Direktifi** (Yapı malzemeleri AB pazarında serbest dolaşımın sağlanması amacıyla belirli uygunluk standartları tanımlarına bağlı olarak ve çeşitli onay kurum ve kuruluşları aracılığıyla teknik onaydan geçmekte, CE işaretiyle işaretlenmektedir. Ayrıca, yapısal inşaat işlerinin tasarımlarını ve yapısal malzemelerin üretimini mekanik dayanım, kullanım güvenliği, yangın dayanımı ve sağlamlık gibi açılardan belirli bir standarda getirmek için de Eurocodes olarak tanımlanan birtakım standartlar kullanılmaktadır.)

Yani tüm bu düzenlemeler, hizmetlerin serbest dolaşımı hedefinden yola çıkmakta, hizmetlerin farklı ülkelerde mümkün olduğunca az düzenlemeyle uygulanmasına çalışmaktadır. Bununla birlikte, meslek örgütleri mesleki hizmetlerde belirli düzenlemelerin kamu yararı ve hizmet kalitesi açısından önemli ve gerekli olduğunu sürekli vurgulamaktadırlar. Tüm bu süreç içinde, sınırlar arası hizmet sunumunun yanı sıra, bir ülkede mesleğin uygulanma biçimi de yukarıda belirttiğimiz boyutlarıyla, ciddi bir şekilde değişecektir.

Türkiye'de Güncel Durum: DTÖ ülkeleri arasında sürdürülen müzakereler ve AB'de iç pazarda hizmetlerin serbest dolaşımı konusundaki düzenlemeler, ülkemizde yabancıların çalışmasıyla ilgili yasal çerçeveyi etkilemektedir. Bu konuda birbiriyle ilişki içinde ele alınması gereken iki temel çalışma, Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı ve Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Tasarısı çalışmalarıdır.

Yeterlilikler Direktifi'ne uyum kapsamında hazırlanmakta olan **Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı** ile yine uyum süreci kapsamında Çalışma ve Sosyal Gü-

venlik Bakanlığı'nın üzerinde çalıştığı **Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı**, yabancı mimarların yeterliliklerinin tanınması ve çalışma izni alması prosedürlerini yeniden tanımlamayı amaçlayan ve bu prosedürler için yeni kurumsal yapıların oluşturulmasını öngören, birbirini bütünleyen iki güncel yasa çalışmasıdır. Bunlardan ilkinde, süreç büyük ölçüde ilgili taraflarla diyalog içinde sürmekteyken, ikincisi meslek kuruluşları tarafından büyük eleştirile karşılanmıştır. Bu eleştiriler genel olarak, ilgili meslek odalarının görüşü istenmeksizin ve mesleki yeterlilik prosedürleri gereğince işletilmeksizin yabancılara çalışma izni verilmesi yolunun açılmasıdır.

Yabancıların çalışma izinleri hakkında gündemde olan yeni düzenleme önerileri konusunda Mimarlar Odası'nın görüşüne göre, "Türk mimar ve mühendisler karşısında yabancı mimar ve mühendislere ayrıcalık getiren, meslek kuruluşlarının denetimini ortadan kaldıran, denetimsiz, kuralsız hizmet sunumunu öngören, mesleki standartlar ve kurumsal alt yapı oluşturulmadan yabancı mimar ve mühendislerin Türkiye'de serbestçe hizmet sunumlarına akademik ve mesleki yeterlilik kriterleri aranmaksızın, karşılıklılık ilkesi gözetilmeksizin olanak tanıyan, haksız rekabet ortamı yaratacak bu düzenlemenin kabulü mümkün değildir". Bu eleştirilere rağmen, tasarının yasalaşma sürecine doğru yol aldığı görülmekte; sürece gerek mimarlık gerekse diğer meslek alanlarından eleştiriler yönelmeye devam etmektedir.

Mimarlar Odası'nın düzenlediği Mimarlık ve Eğitim Kurultaylarının ikincisi ve üçüncüsünde "AB ve GATS Sürecinde Meslek Uygulaması" atölyelerinin temel konusu, hizmet ticareti konusundaki AB düzenlemelerini DTÖ süreciyle beraber ele almak olmuştur. Yapılmakta olan yasal düzenlemelerin buna benzer bir yaklaşımla ele alınması ve yabancı meslek adamlarına çalışma izni verilmesi prosedürünün kamu ve meslek yararı ilkesi benimsenerek, ilgili taraflarla diyalog halinde, aşağıdaki konular dikkate alınarak yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.

- AB üyesi ülkelerden / AB üyesi olmayan DTÖ üye ülkelerinden / diğer ülkelerden gelen kişilerin mesleki yeterliliklerinin tanınması için izlenecek prosedürlerin ve ilgili kurumsal yapının netleştirilmesi;
- AB üyesi ülkelerden / AB üyesi olmayan DTÖ üye ülkelerinden / diğer ülkelerden gelen ve mesleki yeterliliği tanınan kişilerin mesleki hizmet verme konusunda yetkilendirilmesi prosedürlerinin ve ilgili kurumsal yapının netleştirilmesi;
- AB'nin İç Pazarda Hizmetler düzenlemeleri ile GATS kapsamında verilen taahhütlerin ülkemiz özelinde neden olabileceği çakışmalar;
- Türk mimarların AB ülkelerine ve diğer dünya ülkelerine gittiklerinde karşılaşılabilecekleri tanınma ve lisans prosedürleri.

Mimarlık mesleği ve hizmet sunumuyla ilgili bu konular dışında, mesleğin uygulanmasıyla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi olan birtakım güncel konularda ülkemizde yaşanan gelişmeler de şöyle özetlenebilir:

- **Mesleki Hizmetlerde Rekabet:** Ülkemizde rekabet konusunda yapılan en temel düzenleme, Gümrük Birliği süreciyle beraber yürürlüğe giren, 13 Aralık 1994 tarihli ve 4054 sayılı **Rekabetin Korunması Hakkında Kanun**'dur. Rekabetin korunması konusundaki sorunları değerlendirmekle yükümlü olan Rekabet Kurulu, 1997'den bu yana görev yapmaktadır. Diğer pek çok ülkede yaşandığı gibi ülkemizde de mal ve hizmet piyasalarında rekabetçi bir ortam oluşturulmasını amaçlayan yaptırımlarda, mimarlık ve benzeri mesleki hizmetlerin kendilerine özgü özelliklerin dikkate alınmamasının çeşitli sıkıntılar getirdiğinden bahsedebiliriz. Mesleki hizmetlerin yalnızca ticari girişimler olarak ele alınması, kültürel ve kamu yararı boyutlarını arkaplanda bırakmaktadır. Halbuki mimarlık gibi serbest meslek olarak tariflenen meslek alanları için getirilmiş olan ve genellikle de ilgili meslek kuruluşu tarafından yapılan düzenlemeler, ilk bakışta ticari açıdan rekabeti engeller gibi görünse bile, aslında kamu yararını korumakta ve belirli standartlarda üretim yapılmasını teşvik etmektedir.

Örneğin ülkemizde, ücret tarifeleri meslek odası tarafından belirlenmekte, mimarlık hizmetlerinde belirli tanıtım yolları dışında reklam uygulaması bulunmamakta, lisans almak için belirli eğitim koşulları aranmakta, iş yapısıyla ilgili oranlar belirlenmekte ve mimarların davranış kurallarını düzenleyen bir yönetmelik bulunmaktadır. Bu düzenlemeler, tüketicilerden yana asimetric bir bilgi yapısı olan ve

niteliksiz yapılaşma oranı oldukça yüksek olan ülkemizde, büyük ölçüde kamu yararına işlemektedir. Özellikle son dönemde Rekabet Kurulu'nun meslek kuruluşlarının ücret tarifesi belirlemelerine karşı çıkan kararı ve bunun sonrasında işleyen karşı süreçle beraber, ülkemizde mesleki hizmetlerde rekabet tartışması gündeme gelmiştir. Rekabet Kurulu, meslek kuruluşlarının ücret tarifesi belirlemesinin rekabeti engellediği gerekçesiyle bu konuda yasal süreci başlatmıştır. Konuya serbest meslekler ve özellikle mimarlık özelinde bakıldığında ise, meslek odalarının görüşü, Rekabet Kurulu'nun aksine, ücret tarifesi uygulamasının tüketiciyi koruduğu ve yapıların kalitesinin düşmesine engel olduğu yönündedir. Tarifelerin kaldırılması, niteliği bir kenara koyarak yalnızca düşük fiyatın bir kriter olarak görülmesi tehlikesini beraberinde getirecektir.

İçinde bulunduğumuz süreçte, Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun ile meslek odalarının kanunları arasındaki farklılıkların giderilememiş olması nedeniyle, meslek odalarının kanunu gereği aralarında mimarlığın da bulunduğu birçok meslek alanında asgari ücret tarifesi uygulaması sürmektedir. Serbest mesleklerde rekabet konusu ülkemiz gündemine farklı boyutlarıyla yansımaya sürdürecektir. Ülkemizdeki rekabetle ilgili düzenlemelerin, mesleki hizmetler özelinde tüm taraflarca yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.

- **Kamu İhaleleri, Kamu-Özel Ortaklıkları ve Kamu Sözleşmeleri:** 2003 yılında yürürlüğe giren Kamu İhale Yasası ile beraber Kamu İhale Kurumu kurulmuş; sonrasında yapılan değişikliklerle kanun tam olarak AB müktesebatına uyumlu hale getirilmiştir. Yapı sektörü ile ilgili hizmet alımları, bu yasaya paralel olarak hazırlanan Kamu İhale Sözleşmeleri Yasası'nın yanısıra, danışmanlık ve benzeri hizmet alımları, yapım işleri ihaleleri ve her tür yapı çevrenin projelerinin yarışma yoluyla elde edilmesini düzenleyen yarışmalar gibi farklı yöntemlerle ilgili yönetmeliklerle düzenlenmektedir.

Ülkemizde kamuda yapım işleri ile ilgili hizmet alımını düzenleyen temel yasal belgeler, başta 1 Ocak 2003'te yürürlüğe giren 4734 sayılı Kamu İhale Yasası ve bu yasa kapsamında kamu sözleşmelerini düzenleyen 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Yasası olmak üzere, **Danışmanlık Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği, Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği, Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliği, Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği ve Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışmaları Yönetmeliği**'dir.

Ayrıca ülkemizde son dönemde büyük ölçekli kentsel dönüşüm projelerinde hizmet alım yöntemi olarak kamu-özel ortaklıklarına benzer çeşitli yöntemlerin kullanıldığını bilmekteyiz. Bu anlamda, gittikçe daha çok kullanılmaya başlayan bu tür modellerin mimarlık hizmetlerinin alınması sırasında nitelik ve denetim açısından ne tür sakıncalar getirebileceğinin tartışılması ve sistemin bu yönde geliştirilmesi gerekmektedir.

Kamuda yapı işleriyle ilgili hizmet temini hakkında her tür yasa ve yönetmeliğin, nitelikli hizmet ve ürün elde edilmesini sağlayacak şartlarla desteklenmesi, seçim kriteri olarak yalnızca maliyetin değil aynı zamanda kalite değerlendirmesinin de etkili olmasının sağlanması gerekmektedir.

- **İnşaatta Sağlık ve Güvenlik:** İnşaat sektörü, ülkemizde her yıl binin üzerinde insanın hayatını kaybettiği ve çok daha fazla sayıda kişinin çeşitli rahatsızlıklar geçirdiği bir sektördür. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre, ülkemizde bir yılda gerçekleşen tüm iş kazalarının %10'u, sürekli iş göremezliklerin % 25'i ve ölümlü iş kazalarının % 34'ü inşaat işlerinde gerçekleşmektedir. Ülkemizde uzun yıllardır yapı işlerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda yürürlükte olan 1974 tarihli **Yapı İşlerinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü** yapı işlerinin farklı bölümlerinde alınması gereken sağlık ve güvenlik önlemlerini genel olarak tanımlayan bir tüzük olarak, gerek yaptırım gücü gerekse günümüzde gelişen inşaat teknolojileri açısından yetersizlik nedeniyle güncel birtakım düzenlemeler yapılmasını gerektirmiştir. Bunun üzerine, ilgili AB düzenlemelerine de referans veren, 2003 tarihli **Yapı İşlerinde Sağlık ve Güvenlik Yönetmeliği** yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik, inşaat sürecini proje hazırlanması ve uygulanması olarak iki aşamaya ayırmakta; bu iki aşamanın ayrı ayrı olmak üzere iş sağlığı ve güvenliğinden sorumlu olacak hazırlık ve uygulama koordinatörleri koşulu getirmektedir. Koordinatörlerin yanısıra, işverenin ve proje sorumlusunun da yükümlülükleri net bir şekilde ifade edilmektedir. Yönetmelik ekinde, yapı işinin her bir bölümünde sağlanması gereken asgari sağlık ve güvenlik koşulları ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır. Ayrıca 2004 ta-

rihinde, yine ilgili AB düzenlemelerine referansla, işçilerin istihdam süreleri içinde çalıştıkları alanlar ve girip çıkabilecekleri bina, eklenti ve diğer tüm alanlarla ilgili sağlık ve güvenlik düzenlemelerini içeren **İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik** yürürlüğe girmiştir.

Yapı İşlerinde Sağlık ve Güvenlik Yönetmeliği'nde inşaat sürecinde yer alan farklı meslek adamlarının sorumluluklarının tanımlanması, inşaatın uygulama süreci kadar, projenin hazırlanması ve hatta yapının inşa edilmesinden sonra bakım sürecinde çalışacakların sağlık ve güvenliğinin de kapsama alınması, hazırlık ve uygulama koordinatörlerinin şart koşulması gibi düzenlemeler bulunmaktadır.

Ülkemizde yapı işlerinde sağlık ve güvenlik konusunda gerekli mevzuatı büyük ölçüde gerçekleştirmiş olmasına rağmen, uygulamada bu düzenlemelerin yansımalarının ne olacağı ve bu konudaki yükümlülüklerin diğer yasalara nasıl aktarılacağına dikkatle gözlenmesi gerekmektedir. Bu konuda, ülkemizde olduğu gibi pekçok ülkede de mevzuat bulunmakta fakat uygulamaya geçmemektedir.

- **Etik Kurallar:** Mimarlar Odası'na kayıtlı meslek üyelerinin mesleki davranışları Oda tarafından düzenlenmekte, meslek etiğine aykırı davranışlar cezalandırılmaktadır. Oda'nın her döneminde yeniden seçilerek göreve gelen Onur Kurulu, kayıtlı mimarlardan kanun, tüzük ve yönetmelik, Genel Kurul kararları, meslek ilkeleri ve etik kurallara aykırı hareketleri görülen, meslekle ilgili işlerde gerek kasten gerekse ihmal sonucu zarara yol açan, yaptığı sözleşmelere uymayan ya da meslek onurunu kiranlara, mesleki dayanışmayı zedeleyici ve haksız rekabete yol açan davranışta bulunanlara yazılı uyarı, para cezası, meslek uygulamasının yasaklanması, Oda'dan ihraç gibi disiplin cezaları vermektedir. Kurul, Yönetim Kurulu'nca sevk edilen soruşturma dosyalarını, Yönetim Kurulu'nun soruşturmaya yer olmadığı kararına karşı gelen kişi ya da kuruluşlarca yapılan itirazları ve Yüksek Onur Kurulu tarafından bozulan kararları inceleyip karara bağlamaktadır.

Mesleki davranış kuralları esasen Mimarlar Odası'nın 1971 yılında kabul ettiği **Mesleğini Uygulama, Mimarlar Arası Dayanışma, Mimarlık Şeref ve Haysiyetini Koruma Yönetmeliği** kapsamında tanımlanmış olmasına rağmen, buradaki düzenlemeler güncel nitelik taşımamakta, bu nedenle de uygulamada yer bulamamaktadır. Onur Kurulu çalışmaları temel olarak TMMOB Kanunu ve ilgili Oda mevzuatı üzerinden yürümektedir. Bu nedenle, uluslararası gelişmelere ve mimarlık mesleğinin değişimine paralel olarak, yönetmeliğin gözden geçirilerek, yeni bir mesleki davranış kuralları belgesinin geliştirilmesi gerekmektedir.

- **Sürekli Mesleki Gelişim:** Mimarlar Odası, 16-17 Nisan 2004 tarihli Genel Kurul kararıyla Sürekli Mesleki Gelişim Merkezi'ni (SMGM) kurmuştur. Mesleki gelişim programlarının pilot uygulamalarını başlatan SMGM, bir yandan kendi iç yapısını geliştirmeyi, bir yandan da uluslararası ortamdaki gelişmeleri takip ederek, ortak sistem önerilerinin ülkemizdeki meslek ortamı açısından getirebileceği zorluk veya olumsuzlukları önlemeyi hedeflemektedir. Yenilenen üye sicil sistemiyle birlikte bundan böyle üyelerin temel bilgilerinin yanı sıra, SMGM etkinliklerinin kaydının tutulması, alınan eğitimler ve katılan etkinliklerin de işlenerek üyenin performansının izlenmesi mümkün olabilmektedir. Ayrıca, bilirkişilik ve yapı denetimi hizmeti vermek isteyen mimarlar için ilgili SMG kursunu tamamlayarak sertifika almanın yanısıra büro tescil belgesinin yenilenmesi için belirlenen SMG kredisinin tamamlanması şartı da getirilmiştir. Sürekli mesleki gelişim, diğer pek çok ülkede olduğu gibi meslek adamlarının gelişiminin ve dolayısıyla kamunun yararına bir yaklaşımla değerlendirilmektedir.

- **Mesleki Sorumluluk Sigortası:** Ülkemizde daha önce özellikle uluslararası sözleşmeler ve şartnameler kapsamında uygulaması bulunan Mesleki Sorumluluk Sigortası yakın bir dönemde tartışılan Yapı Kanunu Tasarısı Taslağı ile tekrar farklı boyutlarıyla gündeme gelmiştir. Bu taslakta, mesleki sorumluluk sigortası, "Yapının projelendirilmesinde, yapım süresinde ve denetlenmesinde görev alan proje müellifi, müteahhit, kontrol şefi, kontrol elemanları, laboratuvar ve yapı denetim kuruluşları tarafından mesleklerinin uygulanması sırasında verilen hizmetlerde kusur veya mesleki bilgi ve beceri eksikliği sebebiyle tazminat ödenmesini gerektiren zararları teminat altına alan ve bu kişilerin üyesi bulunduğu meslek odalarınca takibinin yapılması gereken mecburi sorumluluk sigortası" olarak tanımlanmaktadır.

Taslakta yer alan sigortalar başlığı altında, mesleki sorumluluk sigortası ile birlikte mali sorumluluk sigortası ("kanunda belirtilen görevleri nedeniyle yapı denetim kuruluşları ve yapı müteahhitleri tara-

fından mecburen yaptırılması gereken sigorta”), bütün riskler sigortası (“yapı müteahhidi tarafından yapılması zorunlu olan yapı inşaat ruhsatı ile yapı kullanma izin belgesi alınması arasındaki süre içinde meydana gelebilecek her türlü can ve mal kaybı ve kazasını kapsayan zorunlu sigorta”) ve doğal afet sigortası (“yapının kullanım süresi içinde yapıda doğal afetler sebebiyle uğranılan maddi zararların karşılanması amacıyla yapı sahibince yaptırılması mecburi sigorta”) da ifade edilmektedir.

Ayrıca mesleki sorumluluk sigortası ile ilgili hükümler, **imar ve yapı denetimi mevzuatına** da girmektedir; çeşitli meslek dalları için özel düzenlemeler gerektiğinden sigortacılık sektöründe de konuya yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Mesleki sorumluluk sigortası, son dönemlerde **sigortacılık ve ticaret mevzuatına** da girmiş durumdadır. Fakat yapı sektörü gibi farklı meslek dallarının sorumlulukları paylaştığı sektörlerdeki düzenlemeler ülkemiz için hâlâ yeni ve güncel olarak tartışılan konulardır.

Yapı sektörü özelinde, mesleki sorumluluk sigortası sisteminin zorunluluk veya isteğe bağlı bir esasta nasıl geliştirilebileceği; ülkemize özgü olan deprensellik ve proje üretim biçimleri açısından ne gibi ek düzenlemelere ihtiyaç olduğu, sigortanın inşaat etkinliğine katılan aktörlere ne gibi bir dağılımla yapılacağı ve bu konudaki sigorta pazarının nasıl rekabetçi şekilde düzenleneceği gibi noktaların değerlendirilmesi gerekmektedir.

- **Binalarda Enerji Performansı:** Bu süreçten sorumlu kuruluş olan Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından yürütülen uyum çalışmalarının yanı sıra, konunun enerji performansı ile ilgili olması ve Türkiye'nin enerji verimliliği politikaları ve faaliyetlerinden sorumlu ana kurumlarından birinin Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü olması nedeniyle, çalışmalar şu anda iki kuruluşun işbirliğiyle ortak bir komisyon tarafından yürütülmektedir. Elektrik İşleri Etüt İdaresi, binalarda enerji performansının geliştirilmesi konusunda çeşitli pilot uygulamalar gerçekleştirmektedir. Ayrıca, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından AB uyumu kapsamında hazırlanan Yapı Malzemeleri Yönetmeliği de binaların enerji performansı ile ilgili hükümler içermektedir.

Konunun mimarlık ve yapı sektörü açısından en önemli başlıkları imar düzenlemeleri, mimari tasarım, tesisat, binalarda enerji performansını artırmak amacıyla kullanılacak araçlar ve ısı yalıtımına ilişkin yasal düzenlemelerin geliştirilmesi, bina enerji sertifikası ve enerji yöneticisi kavramlarının gündeme gelmesi olarak ön plana çıkmıştır. Binalarda enerji performansının artırılmasına ilişkin yapılacak çalışmaların, ısı yalıtımına ilişkin yönetmelikle sınırlı kalmayacağını, konuyla doğrudan ve dolaylı olarak ilgili olan birçok farklı alanda çeşitli düzenlemelerin yapılmasının gündeme geleceğini de belirtmek gerekir.

- **Yapı Malzemeleri Direktifi:** Türkiye’de yapı malzemeleri direktifi konusunda yapılan uyumlaşma çalışması kapsamında Yapı Malzemeleri Yönetmeliği ve ilgili birtakım ek düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de yapı malzemeleri direktifi konusunda uyumlaşma çalışması süresince Yapı Malzemeleri Yönetmeliği’nin yanısıra, piyasa gözetimi ve denetimi, standartlara uygunluk onay sistemi, ilgili kuruluş ve komitelerin oluşturulma biçimleri ve yapı malzemelerinde yangına dayanıklılık standartları konularında tebliğler de yayımlanmıştır. Ayrıca, Yapı Malzemeleri Direktifi’nin uygulamasına yönelik yayımlanan, onaylanmış kuruluşların kurulması ve yürütülmesi, standartların oluşturulması ve uygulanması, CE işaretinin uygulanma biçimi ve benzeri konularla ilgili kılavuz metinler de yine Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından çevirilerek sunulmuştur.

Yönetmeliğin geçerli hale gelmesiyle, mimarlara gerek proje üretimi gerekse uygulamalar açısından yeni yükümlülük ve zorunluluklar gelmesi sözkonusudur. Bu konudaki teknik spesifikasyonlar ve tanımların teknik şartname, proje ve eklerinde ifade edilmesi öngörülmektedir. Geçiş süresi boyunca yönetmelikte öngörülen standartlara uyma konusu üreticinin tercihine bırakılmaktadır.

Mimarlık ve Çevre

KENTSEL ÇEVRE VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Uluslararası Ortamda Güncel Durum: Yaşam alanlarımızı tehdit eden küresel iklim değişikliğinin insan kaynaklı olduğu bilimsel otoritelerce de kabul edilmektedir. Birleşmiş Milletler, 2007-2008 dönemini "Kutup Yılı" ilan etmiştir. Kuzey Kutbu'nda denizin 2040'tan itibaren yazları buz tutmayacağı; buzulların tamamen erimesi durumunda dünya genelinde deniz seviyesinin 75 metre yükselebileceği öngörülleri ile biliminsanları, küresel ısınmanın şiddetine göre çeşitli senaryolar ortaya koymaya çalışmaktadırlar. Dikkatleri küresel ısınmaya çekmek için, çevreyle ilgili disiplinler önemli günlerin temalarını, konuya yönelik olarak belirlemektedir. Bu yılın Dünya Çevre Günü teması "Eriyen Buz: Yakıcı Bir Gündem"; Dünya Mimarlık Günü teması ise "Sıfır Emisyonlu Mimarlığı Aktarmak" olarak belirlenmiştir. Mesleği ilgilendiren bu konular, hemen tüm disiplinlerin, kendi çalışma alanlarında küresel ısınmaya yol açabilecek detayları gözden geçirmeyi en öncelikli hedef haline getirmekte etkin rol oynamaktadır.

Bu yılki teması "**Sıfır Emisyonlu Mimarlık ve Enerji Etkin Yapılar**" olarak belirlenen Dünya Mimarlık Günü mimarların, binaların ve kentlerin tasarım, yapım ve kullanımında karbondioksit emisyonunu önemli derecede kontrol ederek, bu oranı düşürme potansiyelini ve umudunu vurgulamayı hedeflemiştir. Kentler üzerinde atık gazların birikimi ile oluşan sera etkisinin ve CO2 emisyonunun yarısı, inşaat ve ulaşım sektörlerinden kaynaklanmaktadır. Mimarlar gelecek nesillere iklim ve doğal döngüsü bozulmamış sağlıklı ve sürdürülebilir çevreler bırakmakta, birinci derecede yükümlü bulunmaktadır.

Bunun yanı sıra, Birleşmiş Milletler tarafından her Ekim ayının ilk Pazartesi günü kutlanan Dünya Habitat Günü'nün bu yılki "**Güvenli Kent, Adil Kenttir**" insan yerleşimlerinin durumu ve herkesin barınma hakkı üzerine düşünmeyi amaçlamış, içinde yaşadığımız doğal habitat ve ortamın herkesin ortak sorumluluğu olduğunu hatırlatmayı hedeflemiştir. Kentlerdeki güvenilirlik ve emniyet konuları; sosyal adalet, kentsel suç ve şiddet, zorunlu evden çıkartılma ve göç gibi konular çerçevesinden tartışırken doğal ve insan kaynaklı afetlere de vurgu yapılmıştır.

Mimarlık günü ve Habitat günü temaları, kentsel çevrede güvenlik ve adalet, sürdürülebilirlik ve enerji verimliliği konularının güncelliğini ortaya koymaktadır. Bu konular, gittikçe kaynakları azalan, artan nüfus ve hızlı kentleşme nedeniyle kentsel çevre kalitesi düşen dünyada en çok önem kazanan gündemlerden biri haline gelmiştir.

Konu AB politikalarında da yükselen bir önem kazanmaktadır. Avrupa Topluluğu'nun 2001-2010 yıllarını kapsayan Altıncı Çevre Eylem Programı kapsamında, Komisyon'un üzerinde çalışması istenen 7 Tematik Strateji belirlenmiştir: Hava Kirliliği, Atıkların Önlenmesi ve Yeniden Kullanımı, Deniz Ortamının Korunması ve Kaynakların Sürdürülebilir Kullanımı, Kentsel Çevre, Topraklar ve Pestisitlerin Sürdürülebilir Kullanımı.

Kentsel Çevre için Tematik Strateji ise Komisyon tarafından 11 Ocak 2006 tarihinde kabul edilerek AB Parlamentosu'na ve Konsey'e sunulmuştur. Kentsel Çevre için Tematik Strateji'nin hazırlanmasına 2002 yılında başlanmıştır. İlk aşamada sürdürülebilir kentsel ulaşım, sürdürülebilir kent yönetimi, sürdürülebilir kentsel tasarım ve sürdürülebilir yapı üretim konularında dört çalışma grubu kurulmuştur. Bu aşamada ayrıca farklı kesimleri içeren yaygın bir danışma/görüş alma süreci işletilmiş ve özellikle AB'ye yeni katılacak ülkelerde durum tespiti yapmak üzere bazı araştırmalar yaptırılmıştır. Avrupa Komisyonu tarafından resmî olarak yürütülen bu çalışmanın yanı sıra, AB destekli birçok projede sürdürülebilir kentsel çevreyle ilgili çalışmalar yürütülmektedir.

Tüm bu gelişmelere ve kentsel çevrenin geliştirilmesi konusunun birçok yerde gündeme taşınmasına rağmen, hem dünyada hem de Avrupa'da kentsel çevreye ilişkin çalışmaların henüz istenen uygulama düzeyine gelmediği söylenebilir. Bu konuda ortamda genellikle öneri ve strateji niteliğinde belgeler mevcuttur; ülkeleri bağlayıcı belgelerle ilgili süreçler yavaş yavaş yürümektedir.

Geleceğe yönelik olarak umut vaat eden güncel süreçlerden biri, Avrupa ülkelerinin yapılı çevreden sorumlu bakanlarının Mayıs 2007'de imzaladıkları **Sürdürülebilir Avrupa Kentleri için Leipzig Şartı** ile

yürüyen süreç gibi görünmektedir. Bu şart metninde ülkeler, kentlerde sürdürülebilirliği sağlamak için kentsel kalkınmaya ilişkin politikalarını bütünleştirmek, kamusal mekanların kalitesini yükseltmek, yapılı çevrenin kalitesi hakkında bilinç kazandırmak için çocuklar ve toplum için eğitim programlarını desteklemek, fiziksel çevreyi iyileştirmek, kentsel ulaşımı daha verimli hale getirmek gibi konularda taahhüt vermişlerdir.

Türkiye’de Güncel Durum: Türkiye’de yaşanan yüksek nüfus artış oranı, hızlı kentleşme ve turizmdeki gelişmelerden kaynaklanan yoğun kalkınma çabaları nedeniyle kentsel çevrenin sürdürülebilir hale getirilmesi konusu büyük önem kazanmakta, yalnızca AB boyutuna indirgenemeyecek bir niteliğe sahip olmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma, küresel bir sorun haline gelirken, Türkiye’deki politika tartışmalarına da giderek daha çok yansımaya başlamıştır. 1991 yılından bu yana Türkiye’nin beş yıllık kalkınma planlarında çevresel stratejilere yer verilmektedir.

Bununla birlikte, konuyla ilgili ülkemizde gerçekleştirilen projelerin geneli konunun doğal çevre boyutuna odaklanmakta, kentsel çevrenin iyileştirilmesi konusu ise arka planda kalmaktadır. AB ile müzakere sürecine baktığımızda, yine konunun temel olarak kaynakların kullanımı, doğal yaşam çevrelerinin korunması ve ekolojik denge üzerinden değerlendirildiğini, fakat kentsel çevreyle ilgili herhangi bir boyutun dikkate alınmadığını görmekteyiz.

Bu noktada yöneticilere, kamu kuruluşlarına, meslek örgütlerine, eğitim kurumlarına önemli sorumluluklar düşmekte; gerek sivil toplum örgütlerinin, gerekse meslek odalarının belirli olaylar özelinde gerçekleştirdikleri girişimlerini bu çerçevede genel bir inisiyatif oluşturacak biçimde birleştirmeleri ihtiyacı kaçınılmaz hale gelmektedir.

Mimarlar Odası, Dünya Mimarlık Günü kapsamında yaptığı açıklamada küresel çevre sorunlarının önemli bir araştırma konusu olarak üniversitelerde yer almasının bir aşama olduğunu farkında olduğunu, ancak sorunun gerçek çözüm yollarının ve daha da önemlisi bu alandaki bilinçlenmenin mimarlık pratiğimize, günlük yaşamımıza henüz yansımamış olduğunu dile getirerek, mimarlık ürünlerinin oluşumu sürecindeki önerilerini şöyle sıralamıştır:

- Mimari tasarımlar çevreye duyarlı olarak gerçekleştirilmeli.
- Yapı üretim süreçlerinde küresel iklim değişikliğini önleyecek teknolojilerin kullanımına öncelik ve ağırlık verilmeli.
- “Ekolojik mimarlık”, “ekolojik planlama”, “çevre dostu yapı” gibi kavramlar, sadece birer akademik sözcük olmaktan kurtarılıp uygulamada etkin olarak yer almalı.
- Yapıların çevreye olan etkilerinin değerlendirilmesi ve denetlenmesi süreçleri, meslek odalarıyla etkin olarak sahiplenilmeli ve işletilmeli.
- Konunun her ölçek ve düzeydeki eğitim kademelerinde ve özellikle mimarlık okullarında ele alınmalı; bu alanda sağlanacak ilk katkılar arasında görülmeli.

Mimarlık Politikası

Uluslararası Ortamda Güncel Durum: Ulusal mimarlık politikaları, en genel tanımıyla, mimarlık ürünleri ve yapı çevrenin niteliğinin kamu yararına olduğu düşüncesinden hareketle, mimarlık uygulamalarında standartları yukarıya çekme hedefini hükümet politikalarına entegre etme amacı taşıyan politika metinleridir. Mimarlık ve yapı kültürü konusunda, dünyanın farklı bölgelerinde geliştirilen politikalara göz attığımızda, bu konuda yapılan tartışma ve üretimlerin 90'lı yıllarda yoğunlaştığını görüyoruz. Dünya ülkeleri arasında, en çok Avrupalıların bu konuyu gündemlerine aldıklarından bahsedebiliriz. Bunun için en önemli motivasyon, 2001 yılında Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen "Kentsel ve Kırsal Çevrede Mimari Kaliteye İlişkin Karar"ın üye ülkeleri kendi kamusal yapılaşma politikalarını oluşturmak konusunda teşvik etmesidir.

Dünyanın farklı ülkelerindeki mimarlık politikalarına baktığımızda, bazı politikaların bir devlet kurumunun kurulmasıyla yürütülmesi öngörülürken (Almanya'da Mimarlık ve Yapı Kültürü İnisiyatifi, Fransa'da Kamu Yapılarında Kalite İçin Bakanlıklararası Kurul, Avrupa'da Mimarlık Politikaları Forumu), bazı politikaların bir dizi nitelikli projeye ülkenin mimarlık kültürünü yükseltmeyi amaçladığı görülmektedir (Hollanda'da bir dizi büyük ölçekli projenin gerçekleştirilmesini öngören eylem planı). Bazı metinler, resmî bir politika oluşturma öncesinde ülkenin mimarlık ortamının profilini çizme amacını taşıırken (Almanya'da yapı kültürünün mevcut durumu üzerine rapor), öte yandan bu metinlerden bazıları resmî politika olarak yasalaştırılmaktadır (Fransa'nın Mimarlık Yasası, İtalya'nın Mimari Kalite Yasası). Bazı metinlerde de, mimarlık politikası kapsamındaki etkinlikler ve hedeflerin gerçekleştirilmesinin belirli bir takvime bağlandığı ve hem özel hem de kamusal aktörlerin sorumluluklarının bu takvim içinde net bir şekilde tanımlandığı görülmektedir (İrlanda'nın 2002-2005 Eylem Planı).

Genel olarak değerlendirdiğimizde, politikalara hakim olan güncel konular arasında yüksek kalite, yüksek standartlar, sürdürülebilir kalkınma, mimari mirasın korunarak gelecek kuşaklara aktarılması ve mimarlıkta yenilikçi yaklaşımların özendirilmesi gibi başlıkları sayabiliriz.

12 Şubat 2001 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından "Avrupa'da Mimari Kaliteye İlişkin Karar" başlıklı bir politika metni kabul edilmiştir. Metin, 2000 yılında Fransa'nın Avrupa Birliği Dönem Başkanlığı sırasında kurulan ve mimarlığa ilişkin konularda AB üyesi hükümetler arasında bir işbirliği platformu kurmayı amaçlayan Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu'nda şekillendirilmiştir. 1999 yılında, Avrupa Birliği'nin Finlandiya Başkanlığı döneminde ilk adımları atılan bu Forum, üye ülkelerin özellikle Kültür Bakanlıkları kapsamındaki politikalarını ve meslek kuruluşlarını bir araya getirmekte ve Avrupa çapında bir "mimarlık politikası" geliştirilmesi yönünde çaba göstermektedir. Forum yapısı AB dönem başkanlıklarının gittikçe artan ilgisi ve desteğiyle gittikçe aktif hale gelmektedir. Mimarlar Odası Türkiye adına foruma üye olmuştur; forum toplantılarını Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın müsteşar düzeyinde temsil edildiği bir delegasyonla düzenli olarak izlemektedir.

Türkiye'de Güncel Durum: Mimarlar Odası, Türkiye'ye özgü bir mimarlık politikasının oluşturulmasının daha nitelikli bir yapı çevreye ulaşılması konusunda önemli bir adım olduğu fikrinden hareketle, bir mimarlık politikası metni üretilmesi konusunu uzunca bir süredir tartışmaktadır. Geniş katılımlı toplantılarla, bu konudaki geçmiş deneyimlerin yeniden hatırlanması, güncel konuların böyle bir metne nasıl yansıtılabileceğinin tartışılması ve bunları yaparken de uluslararası bağlamdaki gelişmeleri de göz önünde tutarak, hem ülkemize özgü özellikleri dikkate alacak hem de uluslararası ortamda kabul görececek bir politika metninin üretilmesi amaçlanmıştır.

Hazırlanan politika metni başta Cumhurbaşkanı olmak üzere ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına gönderilmiştir. Politikanın temel taşlarının oluşturulduğunu söyleyebiliriz, bu anlamda da artık asıl üzerinde yoğunlaşmamız gereken konu, bu politikanın mimarlık ve yapı çevreyle ilgili çeşitli taraflar tarafından nasıl, benimseneceği, sahiplenileceği ve geliştirileceğidir. Yani toplumsal-kültürel yaşamımızda mimarlığı ve mimarlık hizmetini etkin kılmak, yaşam yerlerimizin mimarlık kültürü ve hizmetinden yoksun bırakıldığı mevcut durumu tersine çevirmek, toplumu mimarlığın sanatsal, kültürel, insancıl ve işlevsel özellikleri ile yeniden buluşturmak gibi hedefler çerçevesinde ortak bir sorumluluk bilinci yaratmamız gerekmektedir. Bu anlamda önümüzdeki süreçte herkese çeşitli görevler düşmektedir:

- Mimarlar Odası, Türkiye Mimarlık Politikası hedefinin temel güvencesidir. Bu hedefe yönelik çalışma stratejisini ve eylem programını ilgili kesimlerle birlikte yürütür ve geliştirir.

- Mimarlık eğitimi, mesleğin geliştirilmesi ve mimarlık kültürünün tanıtımı ile ilgili her tür kurumsal yapı ve örgütlenme, mimarlık politikasının hayata geçmesine kendi çalışma alanı kapsamında destek olacaktır. Mimarlık politikası, mimarlık kamuoyunun ortak bir uğraşı alanıdır.
- Mimarlar mimarlık politikasına sahip çıkmalıdır. Politika ilkelerini benimsemeleri ve geliştirmeleri, mesleki etkinliklerini bu doğrultuda sürdürmeleri ve mesleki davranış ilkelerine bağlı kalmaları, politikanın uygulama gücünü artıracaktır.
- Kamu yönetimi, vatandaşların sağlıklı, güvenli ve nitelikli çevrelerde yaşama hakkını yerine getirme görevi nedeniyle mimarlık politikasının uygulanmasında aslı bir role sahiptir. Gerçekleştirdiği yasal düzenlemeler yoluyla politikanın uygulanmasına güvence altına alacak, ayrıca öncü ve örnek olma işlevi gereğince iyi uygulamalar yaparak özel uygulamaları da özendirecektir. Tüm bu uygulamalarda merkezî ve yerel yönetimler kendi çalışma alanları dahilinde görevler üstlenecektir.
- Mimarlık politikasının önemli hedeflerinden biri de, toplumu bilinçlendirmek ve bu yolla mimarlık kültürü ile toplum, mimarlık hizmeti ile kullanıcı arasındaki bağı yeniden kurmaktır. Herşeyden önce, vatandaşlar için sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşama hakkı Anayasal bir haktır. Nitelikli yapıyı çevrenin kaliteli bir yaşam getireceği konusunda bilinçlenen bir toplum, nitelikli yapıyı talebi edecek ve bunun karşılığında politikanın bir güvencesi durumuna gelecektir.

KAYNAKLAR

MİMARLIK EĞİTİMİ

Uluslararası:

* AB Ortak Öğretim Alanı'na ilişkin başlıca belgelere (Magna Charta, Sorbon, Bolonya, Prag ve Berlin Bildirgeleri, Göteborg Öğrenci Deklarasyonu, EAAE Hanya Bildirisi) www.mo.org.tr adresinden, AB Belgeleri bölümünden ulaşabilirsiniz.

* 1996 tarihli UNESCO-UIA Eğitim Şartı için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/charterTR.pdf

* 2004 tarihinde revize edilen UNESCO-UIA Eğitim Şartı için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/UNESCO-UIA-egitimsarti2004.pdf

* 1985 tarihli Mimarlar Direktifi için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/mimarlardirektifi.pdf

* 2005 tarihli Yeterlilikler Direktifi'nin Türkçe özeti için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/yeterlilikler.doc

* 2005 tarihli Yeterlilikler Direktifi'nin İngilizce orijinali için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/qualificationsdirective.pdf

* Mesleki Yeterliliklerin Ulusal Yasalara Yansıtılmasına İlişkin Kılavuz'un İngilizce orijinali için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/transpositionguide.pdf

* Avrupa Komisyonu'nda ortak eğitim alanının oluşturulması konusunda yürütülen çalışmalar, ilgili belgeler ve Socrates, Tempus, Leonardo da Vinci, Araştırma ve Teknolojik Gelişim hakkında 7. Çerçeve Programı, Jean Monnet gibi programlar ve ayrıca ECTS kredi transfer sistemi hakkında bilgi için:
ec.europa.eu/education/index_en.html

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Avrupa Komisyonu tarafından AB'nin eğitim ve kültürle ilgili müktesebatını anlatmak üzere yapılan sunumlara AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / Eğitim ve Kültür / Tanıtıcı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

Türkiye:

* Mimarlar Odası'nın "Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı" ve "Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu Tasarısı" üzerine görüşlerine www.mo.org.tr adresinden Belgeler / Raporlar ve Görüşler bölümünden ulaşabilirsiniz.

* Mimarlık ve Eğitim Kurultaylarının birincisi, ikincisi ve üçüncüsünde konuyla ilgili gerçekleştirilen çalışmalara, toplantı tutanaklarına ve atölye raporlarına www.mo.org.tr/mek adresinden I, II ve III butonlarına basarak ulaşabilirsiniz.

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Türkiye'nin eğitim ve kültür politikasını aktarmak için Türk tarafının hazırladığı sunumlara, AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / Eğitim ve Kültür / Ayrıntılı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

HİZMET TİCARETİ

Uluslararası:

* SIM Direktifi'nin revize edilmemiş metninin orijinali için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/ProposedSIMDirective.pdf

* SIM Direktifi'nin revize edilmemiş metninin Türkçe özeti için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/SIMDirektifi-TR.pdf

* Üzerinde çalışmaların sürdüğü revize edilmiş metinlere (Komisyon'un recize ettiği ve daha sonra Konsey'de üzerinde fikir birliğine varılan metinler) ve AB'de yürüyen süreçle ilgili haberlere ulaşmak için:
www.europa.eu.int/comm/internal_market/services/services-dir/index_en.htm

* SIM Direktifi'ne ilişkin ACE Pozisyon Raporu'na ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/ACF8856.pdf

* Mesleğin Bir Başka Ülkede Uygulanması Hakkında UIA Kılavuzu'na ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/7-TR.pdf

* AB pazarında serbestleşmeyle ilgili tüm düzenlemeler (mesleki yeterliliklerin tanınması, iç pazarda hizmetlerin ve iş kurmanın serbestleştirilmesi, malların, sermayenin ve kişilerin serbest dolaşımı, kamu ihaleleriyle ilgili düzenlemeler, fikri mülkiyet hakları vb.) hakkında ayrıntılı bilgi ve süreçleri takip etmek için: ec.europa.eu/internal_market/index_en.htm

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Avrupa Komisyonu tarafından AB'nin hizmet ticaretinde serbestleş-

Mimarlık ve Eğitim Kurultayı IV

meyle ilgili müktesebatını anlatmak üzere yapılan sunumlara AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi / Tanıtıcı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

* DTÖ müzakereleri konusunda güncel gelişmeler ile ülkelerin farklı sektörlerdeki talep ve taahhütleri için:
www.wto.org

Türkiye:

* Mimarlık ve Eğitim Kurultaylarının ikincisi ve üçüncüsünde konuyla ilgili gerçekleştirilen çalışmalara, toplantı tutanaklarına ve atölye raporlarına www.mo.org.tr/mek adresinden II ve III butonlarına basarak ulaşabilirsiniz.

* Mimarlar Odası'nın "Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı" ve "Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu Tasarısı" üzerine görüşlerine www.mo.org.tr adresinden Belgeler / Raporlar ve Görüşler bölümünden ulaşabilirsiniz.

* Yabancıların çalışma izinleri konusundaki prosedürler hakkında bilgiye www.csgeb.gov.tr adresindeki mevzuat bölümünden ulaşabilirsiniz. Şu anda yürürlükte olan 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun üzerinde değişiklik çalışmaları yapılmaktadır.

* "Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı" Hakkında Mimarlar Odası görüşlerine www.mo.org.tr adresinden Belgeler / Raporlar ve Görüşler bölümünden ulaşabilirsiniz.

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Türk tarafının yabancıların ülkemizde hizmet verme koşulları ve karşılıklı tanıma prosedürleriyle ilgili yasal düzenlemeleri anlatmak üzere yaptığı sunumlara AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi / Ayrıntılı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

* DTÖ müzakere süreci ve Türkiye'nin hizmet ticareti konusundaki talep ve taahhütlerine ilişkin bilgi için:
www.foreigntrade.gov.tr

REKABET POLİTİKASI

Uluslararası:

* Avrupa Komisyonu'nun Rekabet Genel Direktörlüğü tarafından yaptırılan, "Üye Ülkelerde Serbest Meslek Alanlarının Düzenlenmesinin Ekonomik Etkisi" başlıklı araştırmanın orijinal metnine ulaşmak için:

www.mo.org.tr/UIKDocs/ihsstudypart1.pdf

www.mo.org.tr/UIKDocs/ihsstudypart2.pdf

www.mo.org.tr/UIKDocs/ihsstudypart3.pdf

* Avrupa Komisyonu Mesleki Hizmetlerde Rekabet Bildirimi'ne Türkçe olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/rekabetbildirimi.pdf

* Rekabet Bildirimi'ne İngilizce olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/competitioncommunication.pdf

* ACE'den Mimarların Mesleki Uygulamaları ve Rekabete İlişkin Belge'nin İngilizce metni için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/acecompetitionpolicy.pdf

* ACE'nin Avrupa Komisyonu'nun Mesleki Hizmetlerde Rekabet Hakkında Bildirim Belgesi'ne İlişkin Pozisyon Raporu'nun İngilizce metni için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/acecompetitionposition.pdf

* ACE'nin Fiyat Kırmaya Karşı Kararı'na Türkçe olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/fiyatkirma.pdf

* Avrupa Komisyonu'nun rekabetle ilgili gerçekleştirdiği çalışmalar hakkında daha ayrıntılı bilgi için (mesleki hizmetlerle ilgili düzenlemeler "Antitrust / Legislation" başlığı altında bulunabilir):
ec.europa.eu/comm/competition/index_en.html

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Avrupa Komisyonu tarafından AB'nin rekabet politikasıyla ilgili müktesebatını anlatmak üzere yapılan sunumlara AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / Rekabet Politikası / Tanıtıcı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

Türkiye:

* Rekabetin Korunması Hakkında Kanun için:
www.rekabet.gov.tr/pdf/kanun.pdf

* Rekabet Kurulu'nun TMMOB'a bağlı meslek odalarının asgari ücret tarifesi belirlemesine karşı kararına ulaşmak için:
www.rekabet.gov.tr/pdf/02-04-40-21.pdf

* "Korunması Gerekli Kültür Varlıklarının Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Hizmetleri Şartnamesi ve En Az Bedel Tarifesi", "Mimari İç Mekân Düzenlemesi ve Donanımı Tasarımı Hizmetleri Şartnamesi ve Ücret Tarifesi", "Mimari Proje Çizim ve Sunuş Standartları", "Mimari Teknik Uygulama Sorumluluğu (Fenni Mesuliyet) Hizmetleri Şartnamesi ve En Az Bedel Tarifesi" ve "Mimarlık Hizmetleri Şartnamesi ve En Az Bedel Tarifesi" gibi ülkemizde mimarlık hizmetlerini düzenleyen mevzuata www.mo.org.tr sayfasındaki "Mevzuat / Mimarlar Odası Mevzuatı" bölümünden ulaşabilirsiniz.

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Türkiye'nin rekabet politikasını aktarmak için Türk tarafının hazırladığı sunumlara, AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / Rekabet Politikası / Ayrıntılı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

Kamu İhaleleri

Uluslararası:

* Kamu Yapım İşleri, Alım ve Hizmet İhalelerinin Sonuçlandırılması Usullerinin Koordine Edilmesine İlişkin 31 Mart 2004 tarih ve 2004/18/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi Direktifi'ne Türkçe olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/kamuihaledirektifi.pdf

* Direktifin orijinal metnine ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/directivepublicworkcoordination.pdf

* Avrupa Komisyonu'nun kamu-özel ortaklıkları ile ilgili görüş belgesinin orijinali için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/pppgreenpaper.pdf

* Avrupa Komisyonu'nda kamu ihalesi konusundaki çalışmaları ve yasal düzenleme paketinin geliştirilme sürecini takip etmek için:
ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/index_en.htm

* Avrupa Komisyonu'nda kamu-özel ortaklıklarıyla ilgili çalışmaları takip etmek için:
ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/ppp_en.htm

* ACE'den Avrupa Kamu İhale Direktiflerinin Mimarlık Alanında Ulusal Yasalara Yansıtılması İçin Kılavuz'un orijinal metni için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/procurementtranspositionguide.pdf

* ACE'nin Avrupa Komisyonu'na Kamu-Özel Ortaklıkları İle İlgili Gönderdiği Görüş'ün orijinal metni için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/aceconsultationppp.pdf

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Avrupa Komisyonu tarafından AB'nin kamu alımlarıyla ilgili mükte-sebatını anlatmak üzere yapılan sunumlara AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / Kamu Alımları / Tanıtıcı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

Türkiye:

* Ülkemizdeki kamu ihale mevzuatında yer alan tüm belgelere www.mo.org.tr sayfasındaki "Mevzuat / Kamu İhale Mevzuatı" bölümünden ulaşabilirsiniz.

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Türkiye'nin kamu alımlarıyla ilgili politikasını aktarmak için Türk tarafının hazırladığı sunumlara, AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / Kamu Alımları / Ayrıntılı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

İNŞAATTA SAĞLIK VE GÜVENLİK

Uluslararası:

* Bilbao Bildirgesi'ne ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/BilbaoDeklarasyonu2004.pdf

* SLIC 2003 Avrupa İnşaat Kampanyası Raporu'na İngilizce ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/europeanconstructioncampaign.pdf

* FIEC ve EFBWW Ortak Deklarasyon metnine İngilizce olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/FIEC_EFBWW.pdf

* EBC Bildirisi'ne İngilizce olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/EBCcharter.pdf

* Avrupa İş Güvenliği ve Sağlığı Ajansı (OSHA) – Avrupa sayfası için
osha.eu.int

Türkiye:

* 92/57/EEC sayılı, inşaatla ilgili sağlık ve güvenliği konusunda AB Direktifi'ne ulaşmak ve AB Komisyonu'nda iş güvenliği ve sağlığı ile ilgili gelişmeleri takip etmek için:
europa.eu.int/scadplus/leg/en/cha/c11120.htm

* OSHA – Türkiye Bilgi Noktası için:
tr.osha.eu.int

* Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü
isggm.calisma.gov.tr

* AB Destekli Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği Projesi
isag.calisma.gov.tr, www.isagproject.net

Mimarlık ve Eğitim Kurultayı IV

* İnşaat İş Sağlığı ve Güvenliği Kampanyası'na ve ülkemizde konuyla ilgili mevzuata ulaşmak için:
insaat.calisma.gov.tr

* Mimarlar Odası AB Masası'nın "İnşaat Sağlık ve Güvenlik: Avrupa'daki Güncel Gelişmelere Bakış" başlıklı raporuna ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/insaattaguenlikraporu.pdf

DÜZENLEYİCİ KURALLAR

MESLEKİ DAVRANIŞ KURALLARI (ETİK KODLAR)

Uluslararası:

* UIA Etik Kurallar Kılavuzu'na Türkçe olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/5-TR.pdf

* ACE Etik Kuralları'na Türkçe olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/avrupaetik.pdf

Türkiye:

* Mesleğini Uygulama, Mimarlar Arası Dayanışma, Mimarlık Şeref ve Haysiyetini Koruma Yönetmeliği'ne ve Onur Kurulu Yönetmeliği'ne www.mo.org.tr adresinden Mevzuat / Mimarlar Odası Mevzuatı bölümünden ulaşabilirsiniz.

SÜREKLİ MESLEKİ GELİŞİM

Uluslararası:

* UIA SMG Kılavuzu'na Türkçe olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/6-TR.pdf

* ACE'nin Sürekli Mesleki Gelişim Kılavuzu'na Türkçe olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/smgavrupa.pdf

Türkiye:

* SMGM Yönetmeliği ve konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için:
www.mo.org.tr/smgm

BİNALARDA ENERJİ PERFORMANSI

Uluslararası:

* Binalarda Enerji Performansı Direktifi (2002/91/EC)
www.mo.org.tr/UIKDocs/energyperformancedirective.pdf

* Direktifin özet İngilizce metni için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/energyperformancesum.pdf

* Direktifin özet Türkçe metni için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/enerjiperformansi.pdf

* Konuyla ilgili diğer belge ve haberler, Avrupa Komisyonu'nun binalarda enerji verimliliği konulu sayfasından takip edilebilir:
europa.eu.int/comm/energy/demand/legislation/buildings_en.htm

* Direktife uyum sürecine yönelik AB ülkeleri tarafından yürütülen ortak eylem platformu:
www.epbd-ca.org

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Avrupa Komisyonu tarafından AB'nin enerjiyle ilgili müktesebatını anlatmak üzere yapılan sunumlara AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / Enerji / Tanıtıcı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

Türkiye:

* Binalarda Isı Yalıtımı Yönetmeliği'ne www.eie.gov.tr adresindeki Enerji Verimliliği / Binaların Isınma Sistemlerinde Enerji Verimliliği bölümünden ulaşabilirsiniz.

* Yapı Malzemeleri Yönetmeliği'ne www.bayindirlik.gov.tr adresindeki Mevzuat bölümünden ulaşabilirsiniz.

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Türkiye'nin enerji politikasını aktarmak için Türk tarafının hazırladığı sunumlara, AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / Enerji / Ayrıntılı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

YAPI MALZEMELERİ VE STANDARTLARI

Uluslararası:

* 89/106/EEC sayılı Yapı Malzemeleri Direktifi'nin orijinal metni için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/construction-products-directive.pdf

* Direktif üzerinde daha sonra 93/68/EEC tarihli Direktif'le yapılan değişiklikler için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/directive-amendment.pdf

* Avrupa Komisyonu'nda inşaat sektörüyle ilgili düzenlemeler hakkında bilgi için:
europa.eu.int/comm/enterprise/construction/index_en.htm

Türkiye:

* Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından yapı malzemeleriyle ilgili yürütülen tüm güncel çalışmalara, başta Yapı Malzemeleri Yönetmeliği ve ilgili tebliğler olmak üzere uyumlaştırma sürecinde üretilen bütün mevzuata ve ilgili uluslararası belgelere ulaşmak için:
www.bayindirlik.gov.tr/turkce/yapimal.php

* Mart 2006'da Ankara'da yapılan Yapı Malzemeleri Direktifi Semineri'ne ilişkin Mimarlar Odası'nın hazırladığı notlara ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/ymdseminernotlari.pdf

* Seminer'de yapılan sunuşlara, Bayındırlık Bakanlığı'nın web sitesinden ulaşabilirsiniz:
www.bayindirlik.gov.tr

* Konuyla ilgili bir yayın olarak:

Yapı Malzemeleri Yönetmeliği ve CE İşareti, Yuvarlak Masa Toplantısı, yay. haz. Fehiman Yurttaş, Ekim 2005, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi; 87 sayfa.

KENTSEL ÇEVRE VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Uluslararası:

* Tematik Strateji metnine ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/kentselstrateji.pdf

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Avrupa Komisyonu tarafından AB'nin çevreyle ilgili müktesebatını anlatmak üzere yapılan sunumlara AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / Çevre / Tanıtıcı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

* AB Destekli RAISE Programı kapsamında 2005 yılında hazırlanan "Geleceğin Kenti Üzerine Vatandaşların Deklarasyonu" için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/vatandasdeklarasyonu.pdf

* Aralık 2005'te Bristol'de düzenlenen AB Bakanlar Toplantısında İlan Edilen "Avrupa'da Sürdürülebilir Topluluklar Üzerine Bristol Muhabakatı"na ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/bristolmutabakati.pdf

Türkiye:

* Türkiye'nin AB katılım müzakereleri tarama toplantıları sırasında, Türkiye'nin çevre politikasını aktarmak için Türk tarafının hazırladığı sunumlara, AB Genel Sekreterliği'nin www.abgs.gov.tr sayfasındaki "Tarama Süreci / Çevre / Ayrıntılı Toplantı" bölümünden ulaşılabilir.

MİMARLIK POLİTİKALARI

Uluslararası:

* Avrupa'da Kentsel ve Kırsal Çevrelerde Mimari Kaliteye İlişkin Karar'a ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/AVRUPA.pdf

* Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu hakkında bilgi ve süreci takip etmek için:
www.architecture-forum.net

* ACE Politikalar Gündemi'ne ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/politikkundem.pdf

* ACE 2006 – 2008 Çalışma Programı'na ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/calismaprogrami.pdf

* ACE Politika Kitabı'nın tam metnine ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/politika-kitabi.pdf

* Dünyanın farklı ülkelerinden mimarlık politikalarına www.mo.org.tr adresindeki Belgeler / Ulusal Mimarlık Politikaları bölümünden ulaşabilirsiniz.

Türkiye:

* Türkiye Mimarlık Politikası konusunda her tür belge ve güncel gelişme için:
www.mo.org.tr

Yürütücü: Günhan Danışman **Raportör:** Tuğçe Selin Tağmat
Ali Ulusoy, Deniz Demircioğlu, Emel Aközer, Güven Birkan, Kubilay Önal, Mehmet Bozkurt,
Nilüfer Çınarlı, Selahattin Önür, Şirin Gülcen Eren, Tolga Akbulut

mek-ab-gats@mo.org.tr